

Rusrelaterte dødsulykker i vegtrafikken 2005-2018

Hallvard Gjerde

Avdeling for rettsmedisinske fag

Oslo universitetssykehus

04.02.2021

Data om trafikkulykker

	Statens vegvesen (UAG)	SSB	Oslo Univ. SH	St.Olavs Hosp.	Politiet
Type trafikant	✓	✓	–	✓	✓
Alder, kjønn	✓	✓	✓	✓	✓
Død/skadd/uskadd	✓	✓	kun døde*	kun døde*	✓
Sted	✓	✓	–	✓	✓
Fartsgrense	✓	–	–	–	✓
Ulykkesomstendigheter	✓	–	–	–	✓
Om rus ble undersøkt	ufullstendig	–	✓	✓	✓
Ruspåvirkning	alkohol/annet/blanding**	–	detaljert	detaljert	detaljert
Kan godkjennes til forskning	✓	✓	✓*	✓*	–
Kan kobles via personnr	–	✓	✓	–	–

*Godkjenningen gjelder forskning på omkomne. **Noe mangelfulle data, noe er basert på muntlig info.

Data om trafikkulykker

Personnummer

	Statens vegvesen (UAG)	SSB	Oslo Univ. SH	St.Olavs Hosp.	Politiet
Type trafikant	✓	✓	–	✓	✓
Alder, kjønn	✓	✓	✓	✓	✓
Død/skadd/uskadd	✓	✓	kun døde*	kun døde*	✓
Sted	✓	✓	–	✓	✓
Fartsgrense	✓	–	–	–	✓
Ulykkesomstendigheter	✓	–	–	–	✓
Om rus ble undersøkt	ufullstendig	–	✓	✓	✓
Ruspåvirkning	alkohol/annet/blanding**	–	detaljert	detaljert	detaljert
Kan godkjennes til forskning	✓	✓	✓*	✓*	–
Kan kobles via personnr	–	✓	✓	–	–

*Godkjenningen gjelder forskning på omkomne. **Noe mangelfulle data, noe er basert på muntlig info.

Data om trafikulykker

Alder, kjønn, tid, kjøretøy, fylke

	Statens vegvesen (UAG)	SSB	Oslo Univ. SH	St.Olavs Hosp.	Politiet
Type trafikant	✓	✓	–	✓	✓
Alder, kjønn	✓	✓	✓	✓	✓
Død/skadd/uskadd	✓	✓	kun døde*	kun døde*	✓
Sted	✓	✓	–	✓	✓
Fartsgrense	✓	–	–	–	✓
Ulykkesomstendigheter	✓	–	–	–	✓
Om rus ble undersøkt	ufullstendig	–	✓	✓	✓
Ruspåvirkning	alkohol/annet/blanding**	–	detaljert	detaljert	detaljert
Kan godkjennes til forskning	✓	✓	✓*	✓*	–
Kan kobles via personnr	–	✓	✓	–	–

*Godkjenningen gjelder forskning på omkomne. **Noe mangelfulle data, noe er basert på muntlig info.

Personvern og godkjenninger

- Statens vegvesens ulykkesanalyser er regulert gjennom Vegtrafikkloven §51a
- Vurdering av personvernkonsekvenser (GDPR iht. EØS)
- Regional etisk komité for medisinsk og helsefaglig forskning
- Riksadvokaten, Justisdepartementets råd for taushetsplikt og forskning
- Database-eiere (Statens vegvesen, OUS, St. Olavs Hospital, SSB)
- Reservasjonsregistrene sjekkes
- Anonym statistikk fra politiets data godkjennes av Politiets personvernombud

Resultater fra Statens vegvesens database (2005-2018)

- Ruspåvirkning i 22 % av dødsulykkene
- 546 personer omkom i rusrelaterte ulykker
- Rus i flertallet av dødsulykkene på nattestid og tidlig helge-morgener
- Mer rus i utforkjøringer enn i kollisjonsulykker
- Mest rus blant omkomne bil- og varebilførere, mindre blant omkomne MC/moped-fører, og lite blant omkomne førere av tunge kjøretøy
- Mer rus blant menn enn blant kvinner
- Mest i aldersgruppen 22-39 år
- Mest rus-relaterte dødsulykker i forhold til folketallet i Region nord og Region sør

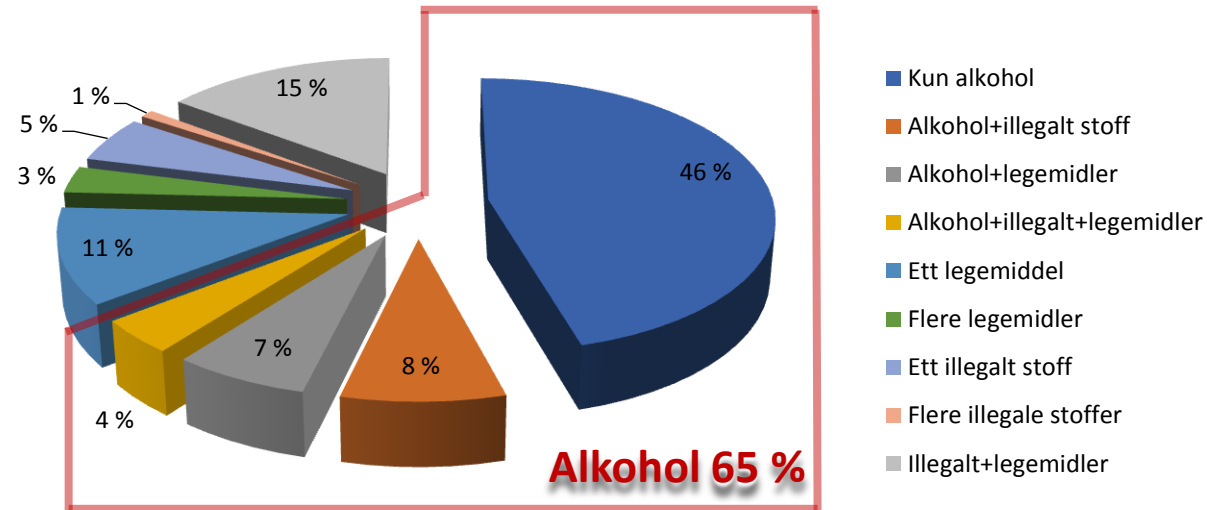

Resultater fra rettsmedisinske data koblet med SSB (2005-2018)

- Rusmiddelanalyser hadde blitt utført i blodprøver fra 66 % av omkomne bil/varebil-førere og 64 % av omkomne motorsykkel/moped-førere
- 35 % av omkomne bil- og varebilførere hadde straffbare mengder rusmidler i blodet (29 % over 0,5 ‰ eller tilsvarende)
  - ✓ 21 % alkohol (26 % i 2005-9, mot 16% i 2015-18)
  - ✓ 13 % beroligende stoffer og sovemidler, 11 % illegale stoffer, 2 % sterke smertestillende stoffer
  - ✓ Stort sett inntak av store doser
- 26 % av omkomne motorsykkel- og mopedførere hadde straffbare mengder i blodet (21 % over 0,5 ‰ eller tilsvarende)
  - ✓ 13 % alkohol (17 % i 2005-9, mot 11% i 2015-18)
  - ✓ 8 % beroligende stoffer og sovemidler, 13 % illegale stoffer, 2 % sterke smertestillende
  - ✓ Stort sett inntak av store doser
- Få førerne av tyngre kjøretøy var påvirket

Resultater fra rettsmedisinske data koblet med SSB

Fordeling av rusmidler blant omkomne bil/varebil-førere som var påvirket tilsvarende 0,5 promille alkohol eller høyere for minst ett stoff (for stimulerende stoffer minst 5 ganger høyere enn straffbarhetsgrensen)

Rettsmedisinske data koblet med Statens vegvesens database

*Førerfeil og andre medvirkende faktorer i forhold til ruspåvirkning i dødsulykker
(Omkomne bil/varebil-førere)*

	Edru (%)	Påvirket $\geq 0,5$ promille ^a (%)
Ikke gyldig førerrett	0,9	24,3
Høy fart eller hasardiøs kjøring	34,2	67,3
Ikke brukt bilbelte	27,9	65,9
Feil plassering i kjørebanelen	5,9	1,8
Feil beslutninger	6,3	1,8
Manglende teknisk kjøretøybehandling	4,9	5,3
Manglende informasjonsinnhenting	12,4	8,4
Tretthet	19,0	11,9
Manglende kjøre- eller kjøretøyerfaring	11,2	9,7

**Gjelder spesielt
påvirkning av alkohol
eller amfetamin**

^aOver eller lik 0,5 promille alkohol eller tilsvarende straffeutmålingsgrenser for andre stoffer.
For amfetaminer 5 ganger straffbarhetsgrensen eller høyere.

Statistikk fra politiets data over dødsulykker (2016-2018)

- Over 80 % av involverte trafikanter ble undersøkt for ruspåvirkning
  - ✓ 90% av de omkomne
  - ✓ 67 % av de overlevende
- 28 % av omkomne bil- og varebilførere hadde rusgivende stoffer i blodet tilsvarende 0,5 promille alkohol eller høyere
- 20 % av omkomne motorsykel- og mopedførere hadde over denne grensen
- Mye ruspåvirkning blant omkomne syklister (43 %) og fotgjengere (24 %)
- Lite blant overlevende bil- og varebilførere (9 %)
- Ingen blant involverte førere av tunge kjøretøy, busser, minibusser, trikker og tog
- 77 % av ruspåvirkede førere hadde blitt domfelt tidligere, mange for ruspåvirket kjøring (43 %)

Statistikk fra politiets data – omkomne førere

Førere/trafikanter	N	Påvist (%) ^a ≥straffegrensen	Påvirket tilsvarende 0,5 promille alkohol eller mer (%)					
			Totalt	Alkohol	Beroligende / sovemidler	THC (cannabis)	Amfetaminer	Opioider
Bil/varebil	146	29,5	28,1	15,1	11,6	7,5	3,4	2,1
MC/moped	50	26,0	20,0	8,0	10,0	8,0	6,0	2,0
Buss/minibuss/trikk/tog	2	(kan ikke oppgis)	–	–	–	–	–	–
Tunge kjøretøy	9	0	0	0	0	0	0	0
Andre kjøretøy	13	38,5	38,5	38,5	0	0	0	0
Syklister	21	47,6	42,9	38,1	4,8	0	4,8	0
Fotgjengere	37	27,0	24,3	16,2	10,8	10,8	2,7	5,4
Totalt	278	29,1	26,6	16,2	9,7	6,8	3,6	2,2

^aProsent av dem som ble undersøkt med blodprøver

Statistikk fra politiets data – overlevende i dødsulykker

Førere/trafikanter	N	Påvist (%) ^a ≥straffegrensen	Påvirket tilsvarende 0,5 promille alkohol eller mer (%)					
			Totalt	Alkohol	Beroligende / sovemidler	THC (cannabis)	Amfetaminer	Opioider
Bil/varebil	91	7,7	6,6	3,3	2,2	0	2,2	0
MC/moped	1	(kan ikke oppgis)	–	–	–	–	–	–
Buss/minibuss/trikk/tog	10	0	0	0	0	0	0	0
Tunge kjøretøy	55	1,8	0	0	0	0	0	0
Andre kjøretøy	8	0	0	0	0	0	0	0
Syklister	0	–	–	–	–	–	–	–
Fotgjengere	0	–	–	–	–	–	–	–
Totalt	165	4,8	3,6	1,8	1,2	0	1,2	0

^aProsent av dem som ble undersøkt med blodprøver eller pusteprøver

Konklusjoner

1. Rusrelaterte dødsulykker skyldes som oftest inntak av store doser, og ofte rusmisbruk
  - ✓ Alkoholpåvirkning er størst problem
  - ✓ Stor andel er tidligere domfelt
  - ✓ Dette bør tas hensyn til ved diskusjon av preventive tiltak mot ruspåvirket kjøring
2. Mest rusrelaterte dødsulykker i nord og sør
  - ✓ Bekrefter politiets statistikk over ruspåvirket kjøring
  - ✓ Dette bør tas hensyn til ved planlegging av ruskontroller
3. Ruspåvirkning fører ofte til for stor fart og mange på bilbelte
4. Mye rus blant omkomne syklister og fotgjengere
  - ✓ Disse gruppene bør få mer informasjon om risiko

Rapport

<https://oslo-universitetssykehus.no/fag-og-forskning/nasjonale-og-regionale-tjenester/rettsmedisinske-fag/alkohol-og-rusmidler>

Takk for oppmerksomheten!

hallvard.gjerde@ous-hf.no

